

Riistantutkimuksen tiedote 209:1-5. Helsinki 16.8.2006

Vesilintujen runsaus ja poikastuotto vuonna 2006

Hannu Pöysä, Marcus Wikman, Esa Lammi ja Risto A. Väisänen

Vesilinnuston kokonaiskanta pysyi viime vuoden tasolla. Tärkeimmän riistasorsamme, sinisorsan, pesimäkannassa ei tapahtunut muutoksia viime vuoteen verrattuna. Myös tavin, telkän ja nokikanan pesimäkannat pysyivät viime vuoden tasolla. Haapanan kokonaiskanta kasvoi hieman edellisvuoteen nähden. Tavin poikastuotto oli ennätysellisen hyvä. Sitä vastoin sinisorsan, haapanan ja telkän poikastuotto jäi viimevuotista heikommaksi. Sinisorsan ja telkän lisääntymistuloksessa ei ollut eroja Etelä-Suomen ja Pohjois-Suomen välillä. Tavilla pesintä onnistui erityisen hyvin pohjoisessa. Myös haapanan poikastuotto oli pohjoisessa hyvä, mutta jäi etelässä selvästi heikommaksi kuin viime vuonna.

Tutkimusprofessori Hannu Pöysä, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Yliopistokatu 6, 80100 Joensuu, puh. 0205 751 401, suunnittelija Marcus Wikman, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, PL 2, 00791 Helsinki, puh. 0205 751 272, tutkijat Esa Lammi ja Risto A. Väisänen, Luonnontieteellinen keskusmuseo, PL 26 (Teollisuuskatu 23), 00014 Helsingin yliopisto

Sisävesien vesilintujen pesimäkanta- ja poikuelaskennat tehtiin Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen ja Luonnontieteellisen keskusmuseon johdolla eri puolilla Suomea. Pääosan laskennoista tekivät vapaaehtoistyönä metsästäjät ja lintuharrastajat. Pesimäkannat arvioitiin touko-kesäkuussa kahteen kertaan tehdyllä parilaskennalla ja poikastuotto kertaalleen heinäkuussa tehdyllä poikuelaskennalla. Vesilintulaskennat ovat osa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen riistakantojen pitkäaikaisseurantoja. Laskentojen pääkohteina ovat tärkeimmät riistasorsamme sinisorsa, tavi, haapana ja telkkä, mutta laskennat tuottavat myös muista lajeista runsaasti havaintoja vuosittaisten kannanarvioiden pohjaksi.

Parimäärävertailut vuosien 2005 ja 2006 välillä perustuvat 550 laskentapaikan aineistoihin ja poikastuottovertailut 315 laskentapaikan aineistoihin. Vertailussa ovat mukana vain sellaiset kohteet, joilla laskenta tehtiin molempina vuosina. Vuosittaiset runsausindeksit perustuvat aina samoilla paikoilla kahtena perättäisenä vuotena tehtyihin laskentoihin; indeksit on muunnettu vertailukelpoisiksi koko seurantajaksolle. Etelä-Suomella tarkoitetaan jäljempänä Oulun läänin eteläpuolista aluetta ja Pohjois-Suomella Oulun ja Lapin läännejä.

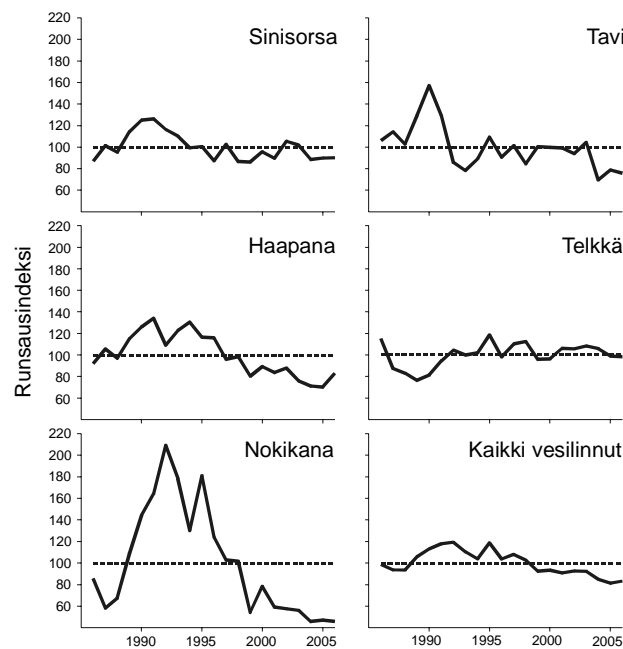
Taulukko 1. Vesilintujen parimäärät vertailukelpoisilla laskentapaikoilla 2005 ja 2006. Yhteismäärissä ovat mukana myös harvalukuiset lajit. Indeksi 2006 osoittaa prosenteina, kuinka paljon nähtiin lintupareja vuoteen 2005 verrattuna. Etelä-Suomi (E-S) = Oulun läänin eteläpuolinen alue ja Pohjois-Suomi (P-S) = Oulun ja Lapin läänit.

	Pesiviä pareja						Indeksi 2006		
	E-S		P-S		Koko maa		E-S	P-S	Yht.
	2005	2006	2005	2006	2005	2006			
<i>Sinisorsa</i>	437	452	124	110	561	562	103	89	100
<i>Tavi</i>	340	354	139	107	479	461	104	77	96
<i>Haapana</i>	125	143	23	32	148	175	114	139	118
<i>Telkkä</i>	689	748	316	251	1 005	999	109	79	99
<i>Nokikana</i>	125	117	0	5	125	122	94	–	98
<i>Jouhisorsa</i>	27	21	12	2	39	23	78	–	59
<i>Lapasorsa</i>	22	28	2	4	24	32	127	–	133
<i>Punasotka</i>	31	37	0	1	31	38	119	–	123
<i>Tukkasotka</i>	55	65	14	29	69	94	118	207	136
<i>Isokoskelo</i>	47	37	6	13	53	50	79	–	94
<i>Kaikki lajit</i>	2 325	2 452	687	631	3 012	3 083	105	92	102

Vesilintujen kokonaiskanta ennallaan

Vesilinnuston kokonaiskannassa ei tapahtunut muutosta viime vuoteen verrattuna (taulukko 1), ja näin ollen kannan kehitystä kuvaava käyrä pysyi jo kahdeksantena perättäisenä vuotena pitkäaikaisen keskiarvon alapuolella (kuva 1). Kokonaiskanta pysyi kuta kuinkin viime vuoden tasolla sekä Etelä-Suomessa että Pohjois-Suomessa.

Kokonaiskannan vakauteen vaikutti se, että runsaslukuisimpien lajien eli telkän, sinisorsan ja tavin kannoissa ei tapahtunut muutoksia viime vuoteen verrattuna. Nämä lajit näyttivät runsastuneen hieman etelässä, mutta vastaavasti taantuneen pohjoisessa, mikä tasoitti kokonaiskantoja. Edellä mainituista lajeista poiketen haapana runsastui pohjoisessa, mutta aineiston pienyyden takia muutokseen on suhtauduttava varauksella. Myös haapanan kokonaiskanta kasvoi jonkin verran viime vuodesta, ja näin ollen lajin kannanvaihtelua kuvaava käyrä kääntyi nousuun. Myös monet harvalukuiset lajit kuten lapasorsa, tukkasotka ja punasotka näyttivät runsastuneen, mutta

Kuva 1. Sinisorsan, tavin, haapanan, telkän, nokikanan ja koko vesilinnuston runsaudenmuutokset 1986-2006. Runsaisindeksi 100 = vuosien 1986-2006 keskiarvo.

näissäkin tapauksissa muutos lienee pienten aineistojen vuoksi näennäistä. Nokikanan pesimäkanta pysyi pohjalukemissa.

Selvästi taantuneita lajeja oli ainoastaan harvalukuinen jouhisorsa. Vaikka aineistojen pienuus on ongelma myös jouhisorsan kohdalla, parimäärän lasku on huolestuttava sikäli, että lajin koko Euroopan kanta on taantunut jo pidemmän aikaa.

Tavin poikastuotto ennätysellisen hyvä

Poikastuotto jäi tärkeimmillä riistalajeilla tavia lukuunottamatta viimevuotista heikommaksi (taulukko 2). Sinisorsan alhaisempi poikastuotto johtui lähinnä siitä, että poikueet olivat keskimäärin yhtä poikasta pienempiä kuin viime vuonna. Havaittujen sinisorsapoikueiden määrissä ei ollut eroa vuosien välillä, ja lajin poikastuotto pysyi selvästi pitkäaikaisen keskiarvon yläpuolella (kuva 2). Haapanapoikueita havaittiin laskennoissa vähemmän kuin viime vuonna ja niissä oli myös vähemmän poikasia. Sitä vastoin telkkäpoikueiden koossa ei ollut suurta eroa edellisvuoteen verrattuna, mutta niitä tavattiin laskennoissa nyt vähemmän kuin viime vuonna. Muista lajeista poiketen tavin poikastuotto oli selvästi parempi kuin viime vuonna ja nousi uuteen ennätykseensä koko pitkäaikaisella seurantajaksolla. Tavipoikueita havaittiin laskennoissa enemmän kuin viime vuonna ja niissä oli myös enemmän poikasia.

Tavin poikastuotto oli erinomainen erityisesti Pohjois-Suomessa (poikastuottoindeksi 178 %), mutta lisääntymistulos koheni viime vuodesta myös Etelä-Suomessa (poikastuottoindeksit 114 %). Sinisorsan ja telkän poikastuotto jäi viimevuotista heikommaksi sekä etelässä että pohjoisessa

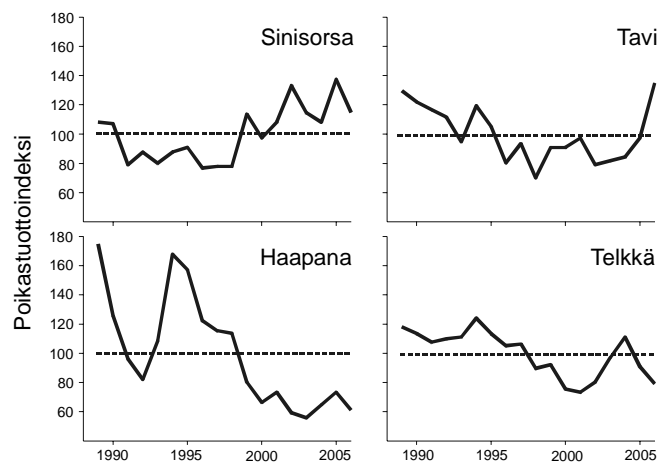
Taulukko 2. Runsaimpien sorsien poikuemäärät ja poikueiden keski-koot 2005 ja 2006 sekä vuoden 2006 poikastuottoindeksi. Indeksioittaa huomioon sekä poikueiden määrän että keskikoon ja osoittaa prosentteina poikastuoton vuoteen 2005 verrattuna.

	Poikueita		Keskikoko		Indeksi 2006
	2005	2006	2005	2006	
<i>Sinisorsa</i>	168	166	5,8	4,9	84
<i>Tavi</i>	86	108	4,8	5,3	139
<i>Haapana</i>	62	56	5,0	4,6	83
<i>Telkkä</i>	186	165	4,3	4,2	87

(poikastuottoindeksit sinisorsalla 82 % ja 84 %; telkällä 82 % ja 94 %). Sen sijaan haapanan poikastuotossa oli suuri ero Etelä- ja Pohjois-Suomen välillä. Lajin lisääntyminen onnistui heikosti Etelä-Suomessa (poikas-tuottoindeksi 73 %), mutta Pohjois-Suomessa lisääntymistulos oli tänä vuonna jopa hieman parempi kuin viime vuonna (poikastuottoindeksi 110 %).

Vuosien ja alueiden väliset vaihtelut poikastuotossa eivät tänä vuonna noudata erityisen hyvin pesimäkannassa tapahtuneita muutoksia. Esimerkiksi tavilla pesimäkantaindeksi osoitti kannan taantumaa pohjoisessa, mutta lajin poikastuotto oli pohjoisessa poikkeuksellisen hyvä. Etelässä sekä tavin pesimäkanta- että poikastuottoindeksi kylläkin kasvoi edellisvuodesta. Sama yhdenmukaisuus indeksien välillä oli havaittavissa myös haapanalla Pohjois-Suomessa. Sitä vastoin Etelä-Suomessa haapanan, kuten myös sinisorsan ja telkän poikastuotto jäi heikommaksi kuin mitä pesimäkannan koon perusteella saattoi odottaa.

Pian alkavasta sorsastuskaudesta on odotettavissa kohtuullisen hyvää tärkeimmillä saalislajeilla eli sinisorsalla ja tavilla. Poikastuotto oli molemmilla lajeilla keskimääräistä parempi, ja metsästys kohdistuu nimenomaan nuoriin lintuihin. Pesintä alkoi kuta kuinkin normaalissa aikataulussa, joten näillä lajeilla lentokyvyttömiä lintuja ei tavata suuremmassa määrin enää sorsastuskauden alkaessa. Sen sijaan telkällä, mutta erityisesti tukkasotkalla lentokyvyttömiä poikaslintuja voi esiintyä vielä elokuun jälkipuoliskolla yleisesti.

Kuva 2. Sinisorsan, tavin, haapanan ja telkän poikastuoton vaihtelu 1989-2006. Poikastuottoindeksi 100 = vuosien 1989-2006 keskiarvo.